

DOI: 10.15290/rtk.2015.14.2.14

ks. Jarosław Tomaszewski
Universidad de Montevideo

Konferencja Episkopatów Ameryki Łacińskiej, *Las Cinco Conferencias Generales del Episcopado Latinoamericano,* Bogotá 2014, 956 s.

Działalność Kościoła katolickiego Ameryki Łacińskiej w ubiegłym stuleciu została w dużym stopniu określona przez pięć wielkich konferencji Episkopatów latynoamerykańskich, które obradowały kolejno w Río de Janeiro, Medellin, Puebla, Santo Domingo i Aparecida. Szczególnie ostatnie spotkanie ma swoje niezwykle aktualne znaczenie, ponieważ współautorem treści zawartych w dokumencie z Aparecidy był ówczesny metropolita Buenos Aires, a dziś już Biskup Rzymu, papież Franciszek.

Z racji na powszechny charakter posługi Biskupa Rzymu, treść wielkich synodów Episkopatu Ameryki Łacińskiej, wydana w jednym zbiorze, ma rzeczywiście ogromną wartość. Z jednej strony, w nieunikniony sposób pierwszy Papież z Ameryki Łacińskiej wprowadza w Kościół uniwersalny ducha, którym żył od lat w swojej wspólnoty lokalnej. Z drugiej strony, dzięki misyjnemu otwarciu Kościoła powszechnego, warto prowadzić do wymiany inspiracji, doświadczeń oraz metod między wspólnotami lokalnymi katolickiego świata. W tym kontekście prezentowany dokument jest niezwykle inspirujący.

Cel wydania tekstu pięciu dwudziestowiecznych synodów latynoamerykańskich w jednej, zwartej publikacji, został wyjaśniony w krótkim wstępie tej książki przez obecnego sekretarza generalnego CELAM¹, bp. Santiago Silvē Retamalesa. Sekretarz generalny

¹ CELAM to powszechnie używany i popularny skrót od Consejo Episcopal Latinoamericano – Konferencja Episkopatów Ameryki Łacińskiej.

CELAM podkreśla, że opublikowane dokumenty powinny służyć nie tylko kolejnym rozprawom teoretycznym. Cel powstania tej książki jest bardziej pastoralny i zdecydowanie praktyczny. Dzieło pięciu synodów latynoamerykańskich, zgodnie z nieustającą od miesięcy zachętą Franciszka, powinno trafić do rąk osób bezpośrednio zaangażowanych w działania apostolskie w swoich wspólnotach, parafiach lub diecezjach, aby wzbudzić w umysłach i duszach nową wolę podążania za Panem, szczególnie w kontekście wyzwań nowej ewangelizacji.

Wśród wyzwań na pierwszym miejscu stoi – wielokrotnie sygnalizowana przez Biskupa Rzymu – paląca potrzeba dotarcia duszpasterskiego do osób najbardziej oddalonych od Chrystusa, do najbardziej i zmarginalizowanych. Biskup Retamales, omawiając we wprowadzeniu cel wydawnictwa, zaznacza, że intuicja ta towarzyszyła już od lat autorom przygotowującym synody Ameryki Łacińskiej: wyjść na spotkanie osób, które zagubiły drogę do wspólnoty Kościoła, by w miejscu ich życia, działania, walki i nadziei, ogłaszać moc Ewangelii Chrystusa².

Istotnym atutem prezentowanego wydawnictwa jest umieszczenie na początku zbioru, stanowiącego niejako wprowadzenie do dwudziestowiecznej teologii latynoamerykańskiej, synodu z Ríó de Janeiro, zwołanego już w roku 1955. Znaczenie tej brazylijskiej konferencji było wcześniej pomijane lub wręcz marginalizowane w licznych analizach teologiczno-pastoralnych. Wydaje się, że było to spowodowane motywami historycznymi oraz specyficznym kontekstem ideowym drugiej połowy XX wieku. Obrady w Ríó de Janeiro rozpoczęły się bowiem jeszcze przed początkiem Soboru Watykańskiego II, który dla wielu teologów dwudziestowiecznych był zbyt mocno absolutyzowany, kreśląc nieużyteczną zupełnie granicę demarkacyjną między tzw. tradycyjną teologią Kościoła katolickiego a tzw. teologią posoborową.

Bez wątplenia ta zmiana perspektywy badawczej – także wśród komentatorów kościelnych kontynentu amerykańskiego – to owoc walki o uznanie hermeneutyki ciągłości, jaką stoczył w ciągu swego pontyfikatu Benedykt XVI. Umieszczenie dokumentu z Ríó de Janeiro jako swoistego wstępu do całego, omawianego tu zbioru, jest wymownym

² Bp Retamales, wprowadzając czytelnika w treść dokumentów przygotowanych przez Konferencję Episkopatów Ameryki Łacińskiej, wyjaśnia: „Esta obra, que presentamos en un nuevo formato, será de gran utilidad, no sólo para estudios o investigadores, sino especialmente para agentes pastorales que, a petición del Papa Francisco, buscan estar vitalmente comprometidos en el seguimiento del Señor y una Nueva Evangelización que llegue hasta los más alejados y a todas las periferias, las de la pobreza y las existenciales”. S. S. Retamales, *Presentación*, [w:] Consejo Episcopal Latinoamericano, *Las Cinco Conferencias Generales del Episcopado Latinoamericano*, Bogotá 2014, s. 4.

dowodem korzystnej zmiany kierunku, gdy chodzi o uwzględnianie pełnego dorobku magisterialnego Kościoła wszystkich epok³.

Dokument synodu z Río de Janeiro wyznaczył pewien styl teologicznego i zarazem duszpasterskiego myślenia wszystkich, następujących po nim obrad, jakie odbyły się poprzez cały wiek XX na kontynencie Ameryki Południowej. Najbardziej palące problemy: wzbudzanie powołań do życia kapłańskiego i zakonnego, status życia kapłanów i zakonników, udział świeckich w czynnym życiu wspólnot parafialnych oraz diecezjalnych, kontakt katolicyzmu ze zmieniającym się coraz szybciej światem współczesnym, a także problemy socjalne i odpowiedź Kościoła na biedę ludzką, dzięki kluczowi, zastosowanemu przez synod brazylijski połowy lat pięćdziesiątych, to już stały kanon refleksji i poszukiwań każdej, następnej konferencji CELAM.

Wychodząc od tekstu z Río do Janeiro, Ojcowie synodalni zebrani od 26 sierpnia do 7 września 1968 roku w kolumbijskim Medellin, największy nacisk położyli na identyfikację Kościoła z życiem społecznym narodów, wśród których on służy. Po wstępnej analizie najważniejszych wartości społecznych, takich jak sprawiedliwość, ład, edukacja, rodzina i pokój, synod kolumbijski odważnie zdefiniował ich ogromny brak, wywołujący chorobę powszechnego, dręczącego wszystkich ubóstwa. Dlatego Kościół katolicki, który odnajduje siebie w takim, a nie innym kontekście, musi być Kościołem ubogim. Ta wrażliwość społeczna drugiej konferencji latynoamerykańskiej sprawiła, że z kolei trzeci synod w meksykańskim Puebla de Los Ángeles, spotykając się między 27 stycznia a 13 lutego 1979 roku, w centrum swej refleksji umieścił człowieka jako jednostkę i jego prawdziwe dobro, w kontekście życia ludzkiego w rodzinie, we wspólnocie wiary oraz w wymiarze politycznym, który zawsze dla Kościoła ma charakter służebny.

Łatwo zauważyć – i doskonale ukazuje to omawiana publikacja – że dwa ostatnie synody Ameryki Łacińskiej, czyli czwarta Konferencja CELAM w Santo Domingo (12-28 października 1992) oraz

³ Papież Benedykt XVI bardzo interesował się zagadnieniami synodalnymi, jakie podjęte zostały w Aparecidzie. Dla Josepha Ratzingera Ameryka Łacińska i jej problemy stanowiły niewrażliwy punkt odniesienia, refleksji oraz przebudowy eklezjalnej. Jako prefekt Kongregacji Nauki Wiary, Ratzinger wielokrotnie kierował swoich współpracowników na kontynent południowoamerykański – w celu obserwacji, badania i stawiania umiejętnych wniosków na przyszłość. Ograniczenie niektórych negatywnych skutków teologii wyzwolenia jest niewątpliwie osobistą zasługą Josepha Ratzingera jako teologa i prefekta Kongregacji Nauki Wiary. Por. G. L. Müller, *Ubóstwo*, tłum. S. Śledziwski, Lublin 2014, s. 67-89. Zob. także Benedykt XVI, *Jesteśmy uczniami i misjonarzami Chrystusa, aby nasze narody miały w Nim życie*, [w:] *Aparecida*, tłum. K. Zabawa i K. Łukoszczuk, Gubin 2014, s. 293-311.

najbardziej współczesny i znany synod z Aparecidy (13-31 maja 2007) zostały wzbogacone w swej treści przede wszystkim o wymiar nowej ewangelizacji, do której musi czuć się wezwany każdy chrześcijanin epoki nowożytnej. Ciekawym odniesieniem jest fakt, że dwie ostatnie konferencje, definiują pojęcie nowej ewangelizacji przede wszystkim w kluczu powszechnego powołania misyjnego ochrzczonych: zarówno członków laikatu, diakonów, kapłanów jak i biskupów. Przebudzenie entuzjazmu misyjnego w każdym, rozumiane jako istota nowej ewangelizacji świata, to nadzieja na odtworzenie nowej kultury chrześcijańskiej i promocję odnowionego humanizmu ewangelicznego.

Należy podkreślić ogromną wartość praktyczną omawianej publikacji. Przede wszystkim ma ona charakter duszpasterski – jest dostępne dla wszystkich, zainteresowanych tematem, czytelników. Dlatego może stanowić praktyczną sugestię dla każdej diecezji, parafii lub wspólnoty, która pragnie odnowić swój bardziej aktywny i skuteczny udział w pogłębianiu kultury chrześcijańskiej. Ponadto pięć synodów Ameryki Południowej to zasady wypracowane przez chrześcijan, pochodzących i żyjących w zupełnie innym kontekście kościelnym oraz ludzkim, od tego, który znany jest w Europie.

Przy dzisiejszej, coraz silniejszej tendencji do decentralizacji wspólnoty kościelnej i docenieniu krajów tradycyjnie misyjnych, uboższych, młodszych, a niekiedy mniej znanych i bardziej egzotycznych z punktu widzenia europejskiego, dokument ten może być pomostem wzajemnego porozumienia i dialogu pełnego respektu, uznania i braterstwa. Wreszcie ostatni atut książki to jej niewątpliwy wkład we właściwe odczytanie głównej linii aktualnego pontyfikatu pierwszego, latynoamerykańskiego papieża Franciszka. Na koniec należy zaznaczyć, iż zbiór dokumentów – z oczywistych racji – został udostępniony czytelnikom w języku hiszpańskim, w którym zreferowano treść wszystkich konferencji CELAM. Warto, żeby prezentowana publikacja ukazał się także w języku polskim.